

NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

parijs

parijs

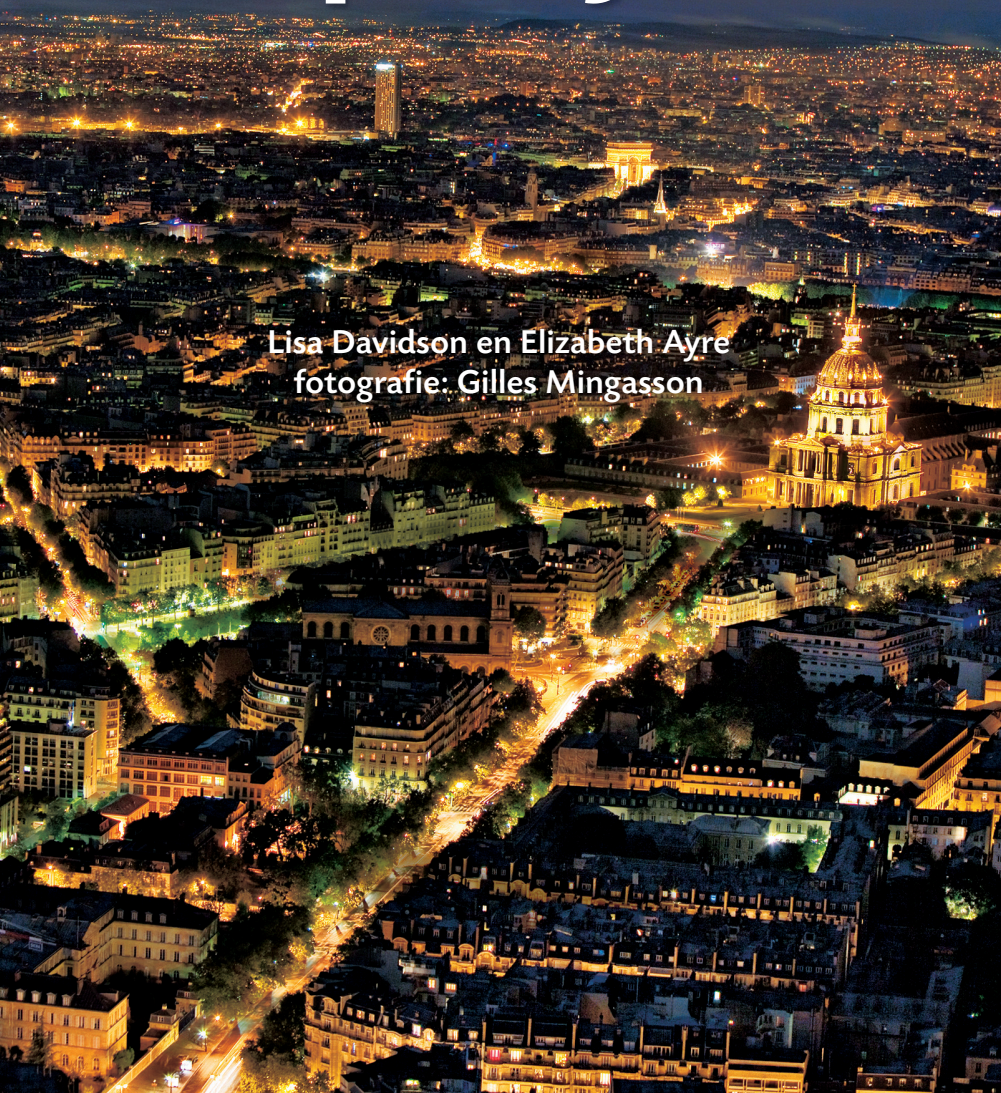

NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

parijs

Lisa Davidson en Elizabeth Ayre
fotografie: Gilles Mingasson

INHOUD

- BEWUST REIZEN 6**
- DE REIS INDELEN 8**
- Geschiedenis en cultuur 13**
 - Hedendaags Parijs 14
 - Geschiedenis van Parijs 18
 - Kunst 34
- De eilanden 45**
 - Wandeling over de eilanden 54
- Quartier Latin 61**
 - Ondergronds Parijs 72
- St.-Germain en Montparnasse 77**
 - Begraafplaatsen 84
 - Wandeling door Montparnasse 88
- Châtelet en Les Halles 91**
 - Markten 100
- Le Marais en Bastille 103**
 - De straten van Parijs 108
 - Beroemde liefdesgeschiedenissen 114
 - Wandeling door de oude Marais 116
- Het Louvre en Palais-Royal 121**
 - Bruggen en kades van Parijs 138
- Champs-Élysées en 16e arrondissement 143**
 - Parijs, hoofdstad van de mode 150
- Les Grands Boulevards 159**
 - Wandeling langs Les Grands Boulevards 164
 - Bouwen in de 19e eeuw 166
- Eiffeltoren en Les Invalides 169**
- Montmartre 185**
 - Wandeling door Montmartre 188
 - Cabaret 192
- Rond de Périphérique 195**
 - Parken en tuinen van Parijs 204
- Uitstapjes buiten Parijs 211**
- REISWIJZER 233**
 - Hotels en restaurants 240
 - Winkelen 255
 - Uitgaan 259
 - Taalgids 263
 - register 265
 - verantwoording 270

BEWUST REIZEN

Verstandige reizigers gaan doelgericht op pad om alles uit hun reis te halen. Door bewust te reizen draagt u bij aan het behoud van de natuur, historie en culturele rijkdom van de plaatsen die u bezoekt. Bovendien verbetert u uw eigen reiservaring.

Hoe reist u bewust?

- Bedenk dat uw aanwezigheid van invloed is op de plaatsen die u bezoekt.
- Besteed uw tijd en geld zodanig dat u iets bijdraagt aan de couleur locale (dat maakt uw verblijf ook interessanter).
- Respecteer het natuurlijke en culturele erfgoed van uw bestemming.
- Respecteer de lokale gebruiken en tradities.
- Toon de lokale bevolking uw waardering voor de interessante of unieke aspecten van hun streek, zoals het landschap, historische dorpjes en gebouwen, de muziek of het eten.
- Trek af en toe uw portemonnee en steun kleine ondernemers die zich inspinnen om de bijzondere eigenschappen van een plaats te behouden. Zoek naar winkeltjes, restaurants, pensions en reisorganisaties die trots en hart voor hun omgeving uitstralen. Mijd bedrijven die afbreuk doen aan het karakter van een plek.
- Zorg ervoor dat u mooie herinneringen en verhalen mee naar huis neemt, in de wetenschap dat u iets hebt bijgedragen aan het voortbestaan en de ontwikkeling van uw bestemming.

Deze manier van reizen wordt geotoerisme genoemd en valt te omschrijven als 'toerisme dat het geografische karakter van een plek – omgeving, cultuur, uitstraling en erfgoed – en het welzijn van de inwoners ondersteunt of versterkt'.

Meer informatie over geotoerisme is te vinden op de website nationalgeographic.com/environment/.

parijs

OVER DE AUTEURS

Lisa Davidson is schrijver en redacteur en woont in Parijs. Ze heeft geschreven voor *Village France*, *France par excellence* en *World Media Network*, een internationaal persagentschap in Parijs. Ook schreef ze het boek *Babouscka and Dedoushka* over de Russische Revolutie. Op dit moment werkt ze voor het *Beaux-Arts Magazine* en voor de Parijse uitgever Gallimard.

Elizabeth Ayre is ook schrijver en redacteur en woont eveneens in Parijs. Ze heeft geschreven voor de *International Herald Tribune*, *The Independent* en voor de reisgidsen van de serie *Village France* en *France par excellence*. Ze is auteur van het boek *They Don't Take No for an Answer* en redacteur van het tijdschrift *Variations*. Op dit moment werkt ze voor de Parijse uitgever Gallimard.

Heidi Ellison is verantwoordelijk voor de aanpassingen en nieuwe teksten in de edities van 2012 en 2016. Zij is een Amerikaanse journaliste en woont al ruim 25 jaar in Parijs. Ze is de oprichter en beheerder van *ParisUpdate.com* en heeft voor verschillende kranten en tijdschriften artikelen geschreven over reizen, kunst, design, architectuur en mode. Daarnaast heeft ze meegewerkt aan verschillende reisgidsen.

De auteurs willen graag de volgende personen bedanken voor hun bijdrage aan de totstandkoming van dit boek: David Applefield (voor het onderwerp bruggen), John Calder (literatuur), Tina Isaac (mode), Lisa Nesselon (film), Julian Nundy (Parijs Today), A.J. Paterson (Parijs Today en geschiedenis), Nicolas Petty (Reiswijzer) en Karen Wells Verlander (mode).

De reis indelen

Parijs is de afgelopen dertig jaar sterk veranderd. De stad heeft veel provinciale trekjes van zich afgeschud en zich ontpopt tot een moderne, multiculturele metropool. Het nieuwe Parijs is toegankelijk en 24 uur per dag in bedrijf. De historische kern wordt omgeven door een bruisend 21e-eeuws stadsleven.

Dat Parijs trots is op zijn geschiedenis blijkt wel uit de voortdurende restauratie van stadsmonumenten, die in het zonlicht bijna even helder schitteren als de fonkelende lichtjes die de Eiffeltoren 's avond elk uur in een prachtig schouwspel veranderen.

De stad heeft zijn legendarische romantische sfeer echter niet verloren. Langs de oevers van de Seine vindt men nog steeds verliefde stelletjes, en het onophoudelijk veranderende licht is nog steeds een inspiratie voor schilders en dichters. Nog steeds trekken jonge mensen naar deze stad om in de voetsporen van Hemingway te treden, en in de cafés voeren studenten filosofische discussies om vervolgens de hele nacht te gaan dansen.

Dat brengt ons op een verandering die de meeste mensen een grote verbetering zullen vinden. Het stereotiepe beeld van rokerige Parijse cafés, restaurants en jazzclubs is namelijk achterhaald, omdat recente wetgeving het roken in openbare ruimtes verbiedt. U kunt dus genieten van een rookvrij verblijf.

Vervoersmogelijkheden

Het openbaar vervoer in Parijs is uitstekend. De veertien lijnen van het gebruiksvriendelijke metro-systeem (*ratp.fr*) beslaan vrijwel alle uithoeken van de stad. Met de regionale treinverbindingen van de RER kunt u ook binnen de stad reizen voor de prijs van een metrokaartje. Wanneer de metro en de RER niet rijden, kunt u een groot aantal stadsbussen nemen. Bijna overal in de stad is het openbaar vervoer dan ook binnen enkele minuten lopend te bereiken.

De bus is iets lastiger in gebruik, maar vormt een goede en ontspannen manier om iets van de stad te zien, mits u buiten de spits reist (tussen 10.00 en 17.00 uur). De buslijnen en dienstregelingen staan op alle bushokjes aangegeven. Als de metro niet meer rijdt (na 0:30 uur, op vrijdag en zaterdag na 1.30 uur) zijn er twee opties: een taxi of de nachtbus (Noctilien). De nachtbussen, waarvan de haltes herkenbaar zijn aan een grote N, rijden regelmatig en doen alle

De Denker van Rodin in de tuin van het Musée Rodin.

delen van de stad aan. Vermijd in Parijs het gebruik van de auto; verkeersopstoppingen zijn aan de orde van de dag en parkeren is lastig en duur.

Voor trips buiten de stad kunt u op een treinstation of vliegveld een auto huren, of met de trein naar uw bestemming reizen en daar een auto huren als dat nodig is (u kunt bijvoorbeeld de kastelen in het Loiredal gaan bekijken, of de Champagne-streek). Het is wel verstandig om die auto vooraf te reserveren.

De andere spoorwegdienst in Île de France is de Transilien (*transilien.com/web/site*). Buiten deze regio wordt het spoorwegvervoer verzorgd door de nationale spoorwegmaatschappij SNCF (*sncf.com*), die een snelle TGV-verbinding met grote steden als Bordeaux en Marseille aanbiedt. Naar andere bestemmingen rijden de langzamere Corail en Téo. De Eurostar (*eurostar.com*) brengt zijn passagiers in twee uur en een kwartier naar Londen, terwijl de snelle Thalys (*thalys.com*) noordelijke steden als Brussel, Keulen en Amsterdam aandoet.

Eenmaal terug in Parijs kunnen avonturiers het fietsverhuursysteem Vélip' (*velib.paris.fr*) uitproberen, dat alleen aan te bevelen is voor dappere fietsers die het drukke verkeer en de soms angstaanjagende agressieve Parijse automobilisten durven trotseren. Een veiliger manier om Parijs per fiets te verkennen is een rondleiding via een bedrijf als Paris à Vélo C'est Sympa (*parisvelosympa.com*).

Als u één week blijft

Mensen die Parijs voor het eerst bezoeken hebben meestal weinig moeite met het invullen van hun tijd, want de grote trekpleisters zijn (terecht) welbekend: de **Eiffeltoren**, het **Louvre**, het **Musée d'Orsay**, de **Orangerie**, de **Arc de Triomphe**, de **Sacré-Coeur**, het **Quartier Latin**, de **Champs-Élysées** en de **oevers van de Seine**.

Een mens zou jaren kunnen zoetbrengen met het ontdekken van alle schatten van

NIET MISSEN:

Bekijk de gargouilles van de **Notre-Dame** **52-53**

De kleurrijke ramen van **Ste.-Chapelle** **56-58**

De **Jardin du Luxembourg** **82**

Het opzienbarende **Centre Georges-Pompidou** **96-97**

De meesterwerken in het **Musée du Louvre** **124-135**

Een wandeling langs de oevers van de **Seine** **138-139**

Het beklimmen van de **Eiffeltoren** **172-173**

Toeristenbureau

Op de Engelstalige website van het **Paris Tourist Office** (tel. 01 49 52 42 63, *en.parisinfo.com*) staat zo ongeveer alles wat u over Parijs wilt weten gedetailleerd beschreven. Via de site zijn daarnaast hotels te boeken en kaartjes voor tentoonstellingen en rondleidingen te koop. Het bureau heeft filialen op 25 rue des Pyramides (hoofdkantoor), het Gare de Lyon (20 boulevard Diderot) en het Gare du Nord (18 rue de Dunkerque).

Andere actuele informatie over Parijs vindt u op *quefaire.paris.fr* en **Paris Update** (*parisupdate.com*), een wekelijks overzicht van culturele evenementen. Ga voor excursies in en rondom Parijs naar de website van het **Paris-Île de France Regional Tourist Office** (*en.visitparisregion.com*). Voor informatie over het openbaar vervoer en plattegronden en dienstregelingen van de metro, bus en RER, kunt u terecht op *ratp.fr/en*.

Wanneer gaan

Verschillende seizoenen laten een andere stad zien. Sommigen vinden de kerstverlichting op de Champs-Élysées erg romantisch, anderen kiezen voor de winter om andere toeristen te mijden. Parijs is in april erg mooi, maar het kan dan koud en regenachtig zijn. In mei en juni is het doorgaans mooi weer. In juli en augustus is het vrij rustig in de stad en veranderen sommige kades langs de Seine in stadsstranden en wandelgebieden. Veel winkels en restaurants zijn in augustus gesloten. September wordt gekenmerkt door *la rentrée*, de terugkeer van vakantievierende Parijzenaars, die de bedrijvigheid weer doet toenemen. Parijs is ook prachtig in de herfst, wanneer de kastanjebomen roodbruin verkleuren.

Parijs, maar als u slechts een week de tijd heeft, moet u in ieder geval de genoemde plekken bezoeken. De beroemdste monumenten staan vrij dicht bijeen aan weerskanten van de Seine, in veel gevallen op loopafstand van elkaar. Vanuit het centrum van Parijs zijn ze allemaal binnen 30 à 40 minuten met de metro te bereiken. Om een indruk van de stad te krijgen is een rondleiding in een Bateau-Mouche (*bateaux-mouches.fr*) of open tourbus (*paris.opentour.com*) een goed idee.

Rust en ontspanning

Tenzij u een kunstfanaat met een groot uithoudingsvermogen bent is het niet aan te raden om meer dan één museum per dag te bezoeken, want de wachtrijen zijn vaak lang. Neem regelmatig even pauze in een café of restaurant om uit te blazen en oververzadiging te voorkomen. Bij mooi weer zijn de **Tuileries** en de **Jardin du Luxembourg** prima plekken om even te ontspannen. Regent het, dan is een film in een van de vele bioscopen van Parijs een mogelijkheid. (Bij Engelstalige films betekent de aanduiding 'VO' – *version originale* – dat de film in

de oorspronkelijke taal en met Franse ondertiteling wordt vertoond.) Het is verstandig om voor het avondeten even te rusten op uw hotelkamer, om nieuwe energie op te doen en eetlust op te wekken (de meeste restaurants serveren het diner pas vanaf 20.00 uur).

Wilt u een grote kunstexpositie bezoeken – bijvoorbeeld in het **Grand Palais** – dan is het aan te raden om ruim van tevoren kaarten te reserveren, wellicht zelfs voordat u van huis vertrekt. De Monet-expositie in 2010 was bijvoorbeeld al ver voor de opening uitverkocht, hoewel deze 24 uur per dag geopend was.

Handige Franse uitdrukkingen

Waar is het toilet?

Hoeveel kost dit?

Waar is het dichtstbijzijnde metrostation?

Ik begrijp het niet.

Aangenaam u te ontmoeten.

Tot straks.

Dank u, dat is erg aardig.

Weet u een goed en betaalbaar restaurant in de buurt?

Ik wil graag een tafel voor twee.

Où sont les toilettes?

Combien ça coûte? of simpelweg Combien?

Où est le Métro le plus proche?

Je ne comprends pas.

Enchanté(e).

À plus tard.

Merci. Vous êtes très gentil(le).

Connaissez-vous un bon restaurant, pas trop cher, dans ce quartier?

Je voudrais réserver une table pour deux.

Hedendaags Parijs

'Paris vaut bien une messe' (Parijs is beslist wel een mis waard), zei Hendrik IV, de Franse koning die zich in 1593 tot het katholicisme bekeerde. Parijs was het politieke hart van Frankrijk en sindsdien vaker wel dan niet, naast het geografische, ook het politieke hart van Europa.

Parijs, de Lichtstad, wordt door velen beschouwd als de mooiste stad ter wereld. Zijn monumenten en kunstschaten zijn in betere staat dan die van veel andere steden. Maar Parijs is meer; het is een internationale stad die grotendeels bepalend is voor Frankrijks economie en na Duitsland de grootste economie binnen de Europese Unie.

Parijs, al meer dan duizend jaar hoofdstad, speelde een centrale rol in de vestiging van de moderne staat Frankrijk, dat zich in de loop van ongeveer zes eeuwen ontwikkelde uit het oorspronkelijke gebied van de Capetingische koningen (ruwweg tussen Parijs en Orléans). De stad is de bestuurlijke, economische en culturele as waaromheen de Franse maatschappij draait, vooral na de Franse Revolutie. Recente decentralisatiemaatregelen

hebben deze tendens enigszins getemperd.

Zo zijn steden als Marseille, Lyon en Bordeaux belangrijke regionale centra geworden. Niettemin blijft Frankrijk de creatie van een hoofdstad waarvan het dikwijls niet meer dan een verlengstuk was – of, zoals het gezegde luidt: wanneer Parijs niest, vat Frankrijk kou.

Het belang van 'bonjour'

Als u op een Fransman afstapt en in het Engels vraagt 'Kunt u mij vertellen waar het Louvre is?' kunt u als reactie een strakke blik, een veelbetekenende pauze en 'Bonjour' verwachten. Geen 'bonjour' zeggen als u een winkel binnenkomt of iemand aanspreekt, wordt als erg onbeleefd beschouwd. Zeg daarom: 'Bonjour Madame/Monsieur. Parlez-vous anglais?' Krijgt u een bevestigend antwoord, dan kunt u uw vraag stellen. Zo maakt u misschien wel nieuwe vrienden.

De Parijse regio en zijn economie

Parijs is gezegend met grote natuurlijke rijkdommen. Het middelste stroomgebied van de Seine, het gebied waarin Parijs ligt, bevindt zich in het centrum van Europa's belangrijkste sedimentaire bekken (het Bassin Parisien). De landbouw in dit bekken is van groot belang voor de Franse economie, dankzij de vruchtbare alluviale bodem van de vlakten en de lagere plateaus. De regio Parijs beheerst een groot gebied: van Normandië in het westen, Picardië en Champagne in het

noorden en oosten, de vlakte van Beaux bij Chartres en de streek tussen Seine en Loire in het zuiden. Het hart van dit gebied is de Région d'Île de France, een van de dertien Franse regio's – 12.000 vierkante kilometer groot en bestaande uit drie concentrische cirkels van acht départements rond de hoofdstad, die in 1976 de status herkeeg van *commune* (een van de ongeveer 36.000 in Frankrijk) met een eigen burgemeester.

Doordat Parijs netjes binnen de rondweg ligt, de Péripherique, heeft de stad een overzichtelijk formaat gehouden. Dankzij een uitstekend en voortdurend gemoderniseerd systeem van openbaar vervoer is een bestemming binnen de stad zelden verder weg dan 40 minuten reizen.

Een terras nabij de Église St.-Germain-des-Prés.

ERVAAR: bed & breakfast

Hoe leer je de Fransen kennen? Wie niet gemakkelijk contact legt, kan een verblijf in een bed & breakfast proberen.

Parijzenaren die een B&B runnen, vinden het meestal leuk om buitenlanders te ontmoeten. Sommigen nemen de tijd om hun gasten met een drankje te ontvangen of proberen hen tijdens het ontbijt beter te leren kennen en hun kennis van de stad met ze te delen. Boek via een van de bureaus die het predicaat 'Hôtes Qualité Paris' mogen voeren: **Alcôve & Agapes:**

Paris Bed & Breakfast (tel. 01 44 85 06 05, bed-and-breakfast-in-paris.com), **Association Française BAB France** (tel. 01 34 19 90 00, bedbreak.com), **Fleurs de Soleil** (tel. 09 51 67 79 80, fleursdesoleil.fr), **Good Morning Paris** (tel. 01 47 07 28 29, goodmorningparis.fr), **Une Chambre en Ville** (tel. 01 44 06 96 71, chambre-ville.com), **2binaris** (tel. 01 76 60 74 75, 2binaris.com). De officiële B&B-site van de stad is **Hôtes Qualité Paris** (hotesqualiteparis.fr).

De Parijse bevolking

In de jaren twintig van de 20e eeuw stabiliseerde de bevolkingsomvang in de binnenstad zich en breidden de voorsteden zich snel uit. De binnenstad telt nu meer dan 2,2 miljoen inwoners en dagelijks reizen circa 3 miljoen forenzen vanuit de voorsteden naar Parijs. De stad transformeert continu; tegenwoordig is 14% van de Parijzenaars van buitenlandse origine. Ook immigratie heeft een stempel op de demografie van de stad gedrukt. Vanaf het midden van de jaren vijftig tot in de jaren zeventig leidde krapte op de arbeidsmarkt tot grote wervingscampagnes in Noord-Afrika en armere Europese gebieden zoals Zuid-Italië, Spanje en Griekenland. Vandaag de dag heeft een op de zeven mensen een andere nationaliteit; de buitenlanders zijn vooral mensen uit Algerije, Portugal en Marokko.

Parijs is opgedeeld in twintig districten (arrondissementen) die spiraalsgewijs vanuit het centrum (Châtelet) naar buiten lopen. Parijzenaars voelen zich sterk verbonden met hun eigen *quartier* (wijk), of dat nou het saaie 16e arrondissement is of een van de levendige multiculturele buurten als Belleville, de Chinese wijk of Ménilmontant in het oosten.

Veel Amerikanen, Japanners en Europeanen kiezen voor de centrale of westelijke arrondissementen van de binnenstad. Mensen uit Zuidoost-Azië (vooral Cambodja, Laos en Vietnam) zijn voornamelijk neergestreken in het 13e; Chinezen en Turken weer in het 10e en mensen uit de landen ten zuiden van de Sahara maar ook veel Chinezen in het 19e. De wijk Belleville strekt zich uit over vier arrondissementen (het 10e, 11e, 19e en 20e) en is een smeltkroes van etnische en religieuze groepen.

De bevolking van Parijs is jong en meer dan de helft van de appartementen wordt bewoond door alleenstaanden. De meeste appartementen in Parijs zijn klein (meer dan de helft heeft twee kamers of minder); het woningtekort (in vele gebieden heeft de bouw zich verplaatst van woning- naar kantorenbouw) en de exorbitante prijzen hebben het probleem verergerd, waardoor veel Parijzenaars, zowel draagkrachtige als minder draagkrachtige, noodgedwongen naar de voorsteden zijn verhuisd.

De eilanden

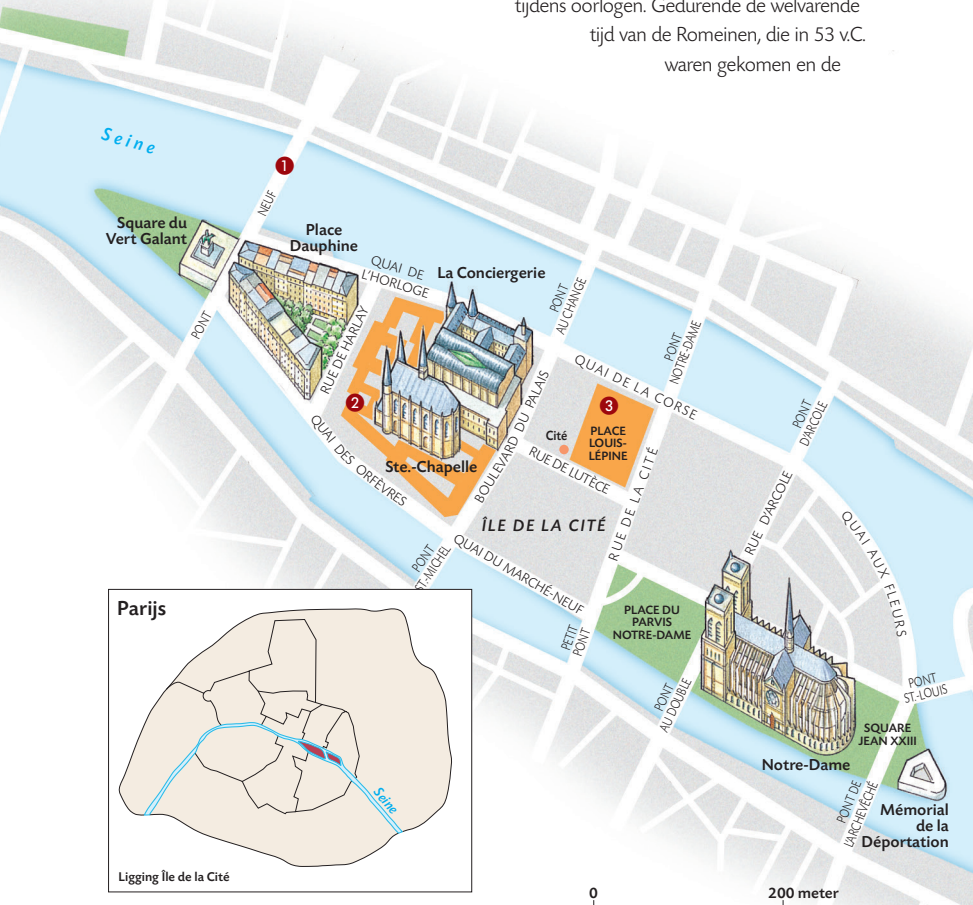
Parijs heeft zijn vorm te danken aan de Seine. Vroeger bevond zich een reeks eilanden in de rivier, waarvan er nu als gevolg van natuurlijke veranderingen in de waterloop en van menselijk ingrijpen nog slechts twee over zijn – het Île de la Cité en het Île St.-Louis.

Île de la Cité

'Het Île de la Cité is het hoofd, het hart en het merg van Parijs,' schreef Victor Hugo in zijn *Notre-Dame de Paris*. En het is waar dat op het eiland – het geografische centrum van Parijs dat op zijn beurt het culturele hart van Frankrijk

is – de wieg van de stad stond, de plek waar de eerste bewoners zich vestigden.

In de ontwikkeling van het Île de la Cité speelde de strategische ligging een belangrijke rol. Niet alleen lag het in de bronstijd langs een drukke handelsroute voor Engels tin op weg naar Centraal-Europa en het Middellandse-Zeegebied, het was ook een vluchtplaats tijdens oorlogen. Gedurende de welvende tijd van de Romeinen, die in 53 v.C. waren gekomen en de

vestiging Lutetia Parisorum hadden genoemd, breidde het dorp zich uit naar wat nu de linkeroever heet. Deze gouden tijd duurde ongeveer 300 jaar, totdat laat in de 3e eeuw stammen van achter de Rijn binnenvielen en de bewoners zich weer terugtrokken op het Cité. De Romeinen, de Franken en de Capetingische koningen breidden elk op hun beurt de oorspronkelijke nederzetting uit.

Het Île de la Cité is altijd een belangrijk bestuurlijk en religieus centrum geweest. De oorspronkelijke zetel van de Romeinse gouverneur is nu het Palais de Justice, waar rechters zo'n 2000 jaar later nog altijd wetten uitvoeren; binnen de muren bevinden zich zowel de Conciergerie (de beruchte revolutionaire gevangenis; zie p. 60) als de glorieuze Ste.-Chapelle (zie p. 56-58).

Ondanks de hordes toeristen en overal aanwezige, lelijke toebussen, vooral rond het voorplein van de Notre-Dame, kent het Île de la Cité vele charmante, rustiger plekken.

-
- 1 Pont Neuf
 - 2 Paleis van Justitie
 - 3 Bloemenmarkt
-

NIET MISSEN:

De stenen grootsheid van de Notre-Dame **48-53**

Lunch in de Place Dauphine **54**

Een picknick in de Square du Vert Galant **54**

De kleurrijke Bloemenmarkt **54**

Het historische Hôtel de Jassaud (Île St.-Louis) **55**

De ramen en de lichtval van de Ste. Chapelle **56-58**

Voorbeelden zijn de Marché aux Fleurs (Bloemenmarkt) op de Place Louis Lépine, de Square du Vert Galant op de westelijke punt van het eiland en de smalle straatjes achter de Quai aux Fleurs, zoals de aardige Rue des Ursins met zijn gotische gebouw waarin ooit de Aga Khan woonde. Daar achter heeft men door de Rue des Chantres een prachtig uitzicht op de torenspitsen van de Notre-Dame (zie p. 48-53). Wandel langs de achterkant van de kathedraal voor een spectaculair zicht op de steunberen. Dit is een van de meest gedenkwaardige plekjes van de stad.

Île St.-Louis

De twee eilanden hebben uiteenlopende geschiedenissen, wat heeft bijgedragen aan hun verschillende karakters. Het Île St.-Louis was een stil, onbewoond eiland tot

17e-eeuwse ondernemers een van de eerste ontwikkelingsprojecten bedachten. Het eiland is heerlijk vrij gebleven van verkeer, grote winkels, metrostations en bioscopen en tijdens een wandeling door de rustige straten zult u meer dan eens een discreet overblijfsel van 17e-eeuwse elegantie tegenkomen. ■

Ondergronds Parijs

Parijs heeft een onzichtbaar ondergronds leven dat even actief is als het bovengrondse. De catacomben behoren tot de meest bezochte bezienswaardigheden (zie Denfert-Rochereau, p. 201), maar er zijn ook andere, minder bekende grafgevelven op onverwachte plekken – zoals onder de Julizuil op de Place de la Bastille (zie p. 119) waar slachtoffers van de revoluties van 1830 en 1848 begraven liggen, of onder de kerk St-Sulpice (zie p. 83).

Veel metrostations, waaronder Cité, ademen de sfeer van de straten erboven.

De stad kent ook rondleidingen door de riolen, een atoomschuilkelder onder de Sorbonne, een verzetsschuilplaats daaronder en bovendien vele ondergrondse mijngangen, rivieren, kanalen en zelfs een meer (onder de Place de l'Opéra). Ten slotte is er het ondergrondse vervoerssysteem van de metro en RER.

Mijnen, riolen, buizen en water

De bouwmaterialen gips en kalksteen waaruit

Parijs is opgebouwd komen uit eigen bodem. Alleen al op de linkeroever liggen groeven met een lengte van 299 km (niet voor publiek toegankelijk). De intensieve mijnbouw heeft echter verzakking tot gevolg gehad en hoewel er geen mijnwinning meer plaatsvindt en vele gebouwen later ondersteut zijn, staan verscheidene huizen in wijken als Montmartre op inzakken. (Ironisch genoeg heeft dit de buurt behoed voor een desastreuze modernisering.) Er zijn plannen de mijngangen te stutten en een inspectieploeg

controleert voortdurend de kalksteen op breuken en scheuren.

Als u kiest voor een rondleiding door de riolen, dan kiest u voor Parijs' minst welriekende museum. Wel kunt u er iets leren over riool- en waterhuishouding, en over monsieur Poubelle (naar wie de Franse vuilnisbak is vernoemd) en over waterzuivering. Riolen lopen meestal onder het midden van de straten door, maar bij de brede avenues onder de trottoirs. Deze tunnels dragen dezelfde namen als de straten erboven. Grotere tunnels bevatten buizen voor drinkwater en water voor industrieel gebruik, pneumatische buizen voor het doorblazen van post en kleine pakjes – er zijn er nog twee in gebruik –, telefoon- en telegraafkabels; kabels voor verkeerssignalen en buizen voor samengeperste lucht.

De eerste voor het publiek bestemde bron werd in 1184 opengelegd, maar het was baron Haussmann (zie p. 166-167) die het moderne systeem introduceerde. In 1852 begon zijn rechterhand, Eugène Belgrand, de bronnen zo te vertakken dat ze tegenwoordig de helft van de stad van drinkwater voorzien. Ook gebruiken de inwoners water dat uit de Seine en de Marne wordt gepompt. Het tweedelige, gedeeltelijk ondergrondse Montsouris Reservoir heeft een capaciteit van 94 miljoen liter en voorziet delen van oostelijk Parijs van water. Om er zeker van te zijn dat het geschikt is voor consumptie, laat men forellen in het water zwemmen.

De metro

De metro biedt de snelste manier om door de stad te reizen. Zijn snelheid en het ontwerp van het spoornet maken dat Parijs een stad in zakformaat lijkt. Zijn haltes doen dienst als referentiepunten in de stad. Bij het graafwerk voor de metro (eind 19e eeuw begonnen) werden bij de Montmartrebegraafplaats en onder de Square Montholon botten, tanden en slagstanden van mammoeten gevonden.

Vanaf het begin was de metro bedoeld om uitsluitend binnen Parijs te rijden en de treinstellen werden zo ontworpen dat ze onmogelijk konden worden gekoppeld aan reeds bestaande treinen die de stad uit reden. De metro kent ruim driehonderd stations; het drukste is St-Lazare, het diepst gelegen Abbesses en dat met de meeste aansluitingen République. Laat in de jaren zestig werd het station Louvre-Rivoli opgesierd met reproducties van werken uit het museum, waarna de mode van de themastations op gang kwam.

Mis niet de reproducties uit het nabijgelegen Musée Rodin op het station Varenne, de illustraties van de bestorming van de Bastille op het gelijknamige station, de expositie van technische hoogstandjes op Arts et Métiers of de art-nouveau-ingangen van Port Dauphine en Abbesses.

ERVAAR: de mooiste metrostations

U kunt zelf een interessante rondleiding door Parijs creëren door de metrostations te bezoeken. Deze zijn namelijk niet allemaal hetzelfde. Sommige zijn ingericht aan de hand van hun locatie: **Louvre-Rivoli** is een minimuseum met reproducties van werken uit het Louvre, en in **Varenne** vindt u beelden van Rodin. **Gare de Lyon**, langs de nieuwe lijn 14, heeft een tropische tuin, terwijl **Arts et Métier** op de binnenkant van een onderzeeër lijkt. In

het station **Concorde** is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens op de muren te lezen.

Het mooiste zijn wellicht de spookstations. Wie met lijn 8 of 9 van **Strasbourg-Saint-Denis** naar **République** gaat, ziet het sinds lange tijd gesloten station **St.-Martin**, waarvan de muren bedekt zijn met graffiti. **ADEMAS** (*ademas.assoc.free*) verzorgt rondleidingen langs metrostations, waaronder een spookstation.

Markten

Om de couleur locale te proeven gaat er niets boven een ochtendje rondstruinen op een van de vele Parijse markten. Laat u verleiden door de kleurrijke uitstallingen van rode en gele paprika's, glibberige tentakels van geheimzinnige zeewezens en ontelbare soorten kazen.

De markt aan de Rue Mouffetard trekt omwonenden en bezoekers naar het Quartier Latin.

Iedere buurt heeft zijn eigen markt. Een aantal daarvan is nog gehuisvest in oude, overdekte gebouwen; op sommige plekken wordt elke dag markt gehouden, op andere slechts twee of drie keer in de week. Ofschoon ze dan minder druk zijn en de producten minder vers dan vroeg in de ochtend, kan men in de middag voordeliger inkopen omdat de kooplieden hun laatste waren kwijt moeten. Er is daarbij geen sprake van zelfbediening; wijs de koopman aan wat u wilt hebben en hij zal het voor u pakken.

Het aanbod

De permanente markten zijn op zondagmiddag en op maandag gesloten en ook gedurende enkele uren rond lunchtijd. De Marché d'Aligre op de Place d'Aligre is een van de goedkoopste markten van Parijs. Je vindt er veel exotische producten, maar ook veel stalletjes met tweedehands kleren. De overdekte Marché des Enfants Rouges, de oudste van de stad (1615), is een populaire plek om te lunchen. Men kan er kiezen uit Franse, Italiaanse en Marokkaanse specialiteiten.

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

PARIJS

WERELDWIJD NEMEN EXPERTS VAN NATIONAL GEOGRAPHIC EEN KIKJE ACHTER DE SCHERMEN EN DRINGEN DOOR TOT DE KERN VAN DE CULTUUR, DE GESCHIEDENIS EN HET VOLK VAN EEN LAND. DANKZIJ NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDSEN KAN HUN ERVARING DE JOUWE WORDEN.

DE REIS INDELEN, beknopte kennismaking met Parijs, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, waaronder kunst kijken in de diverse wijken van Parijs, struinen over de kleurrijke voedselmarkten en heerlijk brunchen op zijn Frans.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

WANDELINGEN, voorzien van duidelijke kaartjes, onder meer door de oude straten van Le Marais, langs de burleske verleidingen in Montmartre en over de met bomen omzoomde paden rond de Notre-Dame.

EXCURSIES BUITEN DE GEBAADE PADEN, zoals een bezoek aan het prachtige middeleeuwse stadje Provins, de tuinen van Giverny en de oude burcht van Blandy.

NIET MISSEN Bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

DE PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN GEDETAILEERDE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overall het mooiste te zien.

 NATIONAL
GEOGRAPHIC
REISGIDS

National Geographic Reisgids maakt deel uit van
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

NUR 512

www.kosmosuitgevers.nl